

L'Anuari de l'Observatori de l'educació local té com a objectiu oferir una mirada sobre l'estat i l'evolució de l'educació des de la perspectiva municipal, els principals reptes als quals ha de fer front el nostre sistema educatiu i les estratègies desenvolupades des del món local.

La present edició inclou articles de reflexió i l'anàlisi en àmbits com els futurs de l'educació un cop superada la pandèmia, els nous paradigmes de l'aprenentatge, un balanç del Pacte contra la segregació escolar a Catalunya, la mirada de gènere en la lluita contra l'abandonament escolar prematur o les característiques de la nova llei de la formació professional.

La formació professional i la formació al llarg de la vida. Igualtat d'oportunitats i ascensor social

FRANCESC ROCA

Conseller del grup municipal socialista a l'Ajuntament de Tarragona

El primer principi del Pilar Europeu de Drets Socials estableix que «tota persona té dret a una educació, formació i aprenentatge permanent inclusius i de qualitat, a fi de mantenir i adquirir capacitats que li permetin participar plenament en la societat i gestionar amb èxit les transicions al mercat laboral». El quart principi reconeix el «dret a rebre ajuda per a la recerca de feina, la formació i el reciclatge», en especial per a les persones en atur i per als joves, a qui es reconeix «el dret a educació contínua, una formació com a aprenents, un període de pràctiques o una oferta de feina de bona qualitat en els quatre mesos següents a quedar aturats o finalitzar els estudis».¹

A escala mundial, l'impuls de la formació professional (en endavant FP) s'alinea amb el nou marc d'actuació definit en l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de l'ONU. Especialment rellevants són l'ODS 8, «fomentar el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva, i el treball decent per a tothom» i l'ODS 4, «garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom».

A escala europea, la Declaració d'Osnabrück, signada el novembre de 2020 pels ministres d'Educació de la UE, té com a objectiu l'enfortiment de la formació professional com a mecanisme de recuperació i transicions justes cap a economies digitals i verdes. També estableix la necessitat de millorar la valoració d'aquests ensenyaments entre joves, treballadors, responsables polítics i la societat en general.

A escala estatal, el Pla de modernització de la formació professional, del juliol de 2020, centra les seves actuacions en onze àmbits estratègics lligat a l'ocupabilitat i el talent.

La Llei orgànica 3/2022,² de 31 de març, d'ordenació i integració de la formació professional, té entre altres objectius la implementació i l'ordenació d'un sistema únic de formació professional. Tant la LOMLOE com la Llei orgànica d'ordenació i integració de la formació professional estan orientades a garantir el principi de la formació al llarg de la vida. Una Llei que consolida una oferta única, amb una ofer-

1. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_es.

2. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2022/03/31/3/con>.

ta formativa modular, flexible, acreditable i adaptada a les necessitats del mercat laboral, tota la formació té caràcter dual, amb itineraris de formació professional ascendents —acreditació de competències, certificats de professionalitat, titulacions de formació professional—, que preveu la creació de centres d'excel·lència sectorials, que estableix les bases de relació entre la formació professional i la universitat, i que estableix un sistema d'orientació professional al servei de la ciutadania.

El Pla de recuperació, transformació i resiliència aprovat pel govern d'Espanya l'abril de 2021, vinculat als fons europeus Next Generation, aposta per un nou impuls de l'FP amb la creació de noves places i l'acreditació de competències professionals, la conversió de cicles formatius bilingües, la creació d'aules de tecnologia aplicada vinculades als sectors productius i aules d'emprenedoria en els instituts i centres de formació professional, com també la creació de centres d'excel·lència.

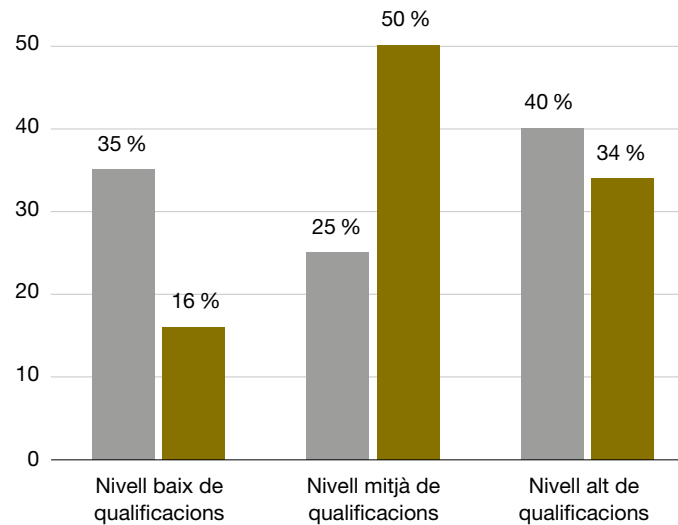
Les previsions, per a Espanya 2025,³ ens indiquen que el 50 % dels llocs de treball requeriran una qualificació mitjana i solament el 16 % seran de baixa qualificació. Actualment, el 25 % de les persones disposen d'una qualificació mitjana i el 34 % d'una baixa. La digitalització i la transició ecològica són dos elements transformadors del model econòmic, són oportunitats, realitats i reptes per promoure accions que permetin una formació professional actualitzada.

Població activa segons nivells de qualificació el 2021 i previsió de necessitats el 2025

El 50 % de les oportunitats de treball en la segona meitat d'aquesta dècada estaran reservades a persones amb qualificació intermèdia (tècnics i tècnics superiors de formació professional), i només el 16 % dels llocs de treball requeriran un nivell de qualificació baix.

■ 2021
■ 2025

Previsió d'oportunitats de feina

Font: Estadística de Población Activa (1T2021) y Cedefop.

En l'àmbit català, l'Estatut d'autonomia de Catalunya estableix, en l'article 21, que totes les persones tenen dret a la formació professional i a la formació permanent... i que les persones tenen dret a la formació professional al llarg de la vida i a la promoció professional d'acord amb el que s'estableix als articles 21.5 i 25.1.

La Llei 10/2015, del 19 de juny de formació i qualificacions professionals, té com a objecte «establir i regular el sistema de formació i qualificació professionals de Catalunya i crear l'Agència Pública de Formació i Qualificacions Professionals de

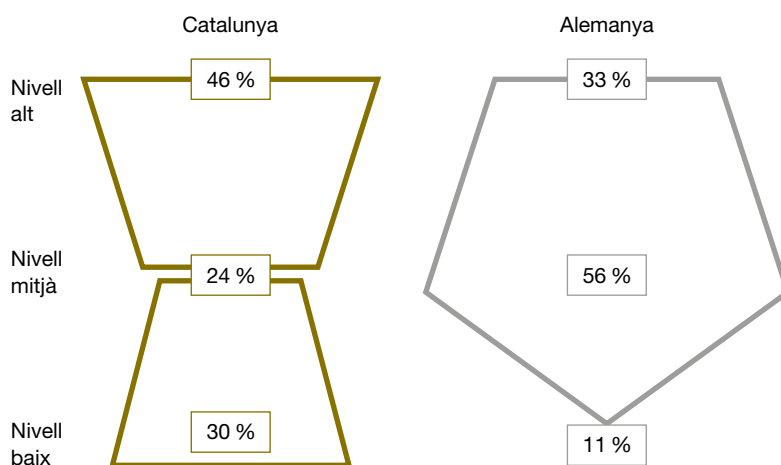
3. Estadística de població activa i CEDEFOP.

Catalunya», i en l'article 7.1 i 7.2 recull la participació de l'Administració local en els àmbits d'informació, orientació i polítiques actives d'ocupació, com també la participació en els òrgans rectors i en el sistema de formació i qualificació professional.

En aquest marc europeu, estatal i autonòmic, la formació professional ha de respondre a les necessitats de formació inicial i a les necessitats de qualificació i requalificació de les persones per tal de facilitar la formació al llarg de la vida i donar a la societat una resposta de professionalització dinàmica i ajustada a les demandes socials i econòmiques de cada moment i de cada sector.

En aquest marc, les administracions locals (ajuntaments, diputacions, consells comarcals) i els consells municipals de l'FP i els consells territorials d'FP tenen l'oportunitat de seguir donant impuls a experiències que moltes administracions locals duen a terme en l'àmbit de les polítiques actives d'ocupació, de la formació professional dual, en la concertació territorial, l'observació i les propostes de planificació des de la proximitat de les necessitats sectorials i territorials, i les estratègies d'orientació i d'acompanyament a les transicions educatives i de qualificació professional.

Aquesta nova perspectiva sobre l'FP haurà de conduir a canviar l'estructura de la població activa del nostre país, caracteritzada per un elevat nombre de persones sense cap qualificació o sense qualificació reconeguda i un nombre insuficient de persones titulades en formació professional.⁴⁵

Font: Eurostat.

Un canvi en aquesta estructura afavorirà que hi hagi més persones formades i amb una millor qualificació, la qual cosa anirà a favor de la seva inserció, reinserció o progressió laboral, i alhora estimularà el foment de la iniciativa empresarial i augmentarà la competitivitat intel·ligent i sostenible de les nostres empreses.

Per a la consecució d'aquests objectius, l'actual formació professional ha de continuar impulsant enfocaments de formació integrats, oberts i flexibles, que permetin definir la seva trajectòria individual als ciutadans.

Cal que s'avaluin els resultats i que no es perdin de vista els següents principis rectors alienats amb la missió d'una formació professional de present i de futur:

4. <https://www.educacionyfp.gob.es/inee/dam/jcr:99b1b66c-8caf-48f3-b340-4a0a9a394350/eag2022-cn-esp-spanish.pdf>.

5. <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/>.

- ▶ La **innovació**, per aportar noves perspectives a l'hora d'afrontar els reptes de futur i adaptar-se permanentment a les necessitats sectorials i territorials del sistema productiu.
- ▶ La **integració**, per tal que tot el sistema de formació comparteixi una mateixa estratègia i uns objectius comuns.
- ▶ La **qualitat**, un sistema de formació orientat a respondre tant a les necessitats de desenvolupament econòmic com a les de qualificació de les persones al llarg de la vida.
- ▶ L'**articulació**, per consolidar la coherència de tot el sistema facilitant les passes-les amb l'educació general i amb l'ocupació.
- ▶ L'**accessibilitat**, per a totes les persones en el sistema de formació professional, el qual ha de formar part de l'espai europeu de formació i qualificació.
- ▶ La **flexibilitat**, per adaptar-se a les necessitats de les empreses i les persones al llarg de la vida.
- ▶ La **participació** activa de les empreses i dels agents socials, per respondre a les seves necessitats i contribuir a millorar la competitivitat de l'economia catalana.
- ▶ La **corresponsabilitat** dels departaments de la Generalitat de Catalunya, de les administracions supramunicipals i locals, dels agents econòmics i socials i entitats del tercer sector.

En definitiva, un model que impulsi i estengui una cultura de formació permanent al llarg de la vida. Un model de formació professional innovador, de qualitat, inclusiu i excel·lent, capaç d'afrontar amb rigor la revolució digital, científica i tecnològica, i que millori els nivells d'ocupació dels nostres joves i en general de la ciutadania, un model en què «tothom guanya», en què la col·laboració i la responsabilitat compartida és avui i demà necessària.

L'FP dual i les administracions locals

Amb la nova Llei orgànica de 3/2022, de 31 de març, d'ordenació i integració de la formació professional, els propers anys tota l'oferta de formació professional dels graus C i D vinculada al Catàleg nacional d'estàndards de competències professionals tindrà caràcter dual i incorporarà una fase de formació en empresa o organisme equiparat. L'oferta dels cursos d'especialització del grau E té caràcter dual en els termes que preveu l'apartat 1 de l'article 52 d'aquesta Llei orgànica. I l'oferta dels graus A i B pot tenir o no aquest caràcter, en funció de les característiques que corresponen a cada formació.

Les administracions locals no tenen atribuïdes competències directament relacionades amb la formació professional, atès que no formen part de les competències com a «pròpies».

La proximitat dels municipis permet que tinguin coneixement de la realitat social i econòmica per millorar la promoció i la difusió de l'FP dual.

Fins ara, l'alumnat que cursa FP en modalitat dual es forma majoritàriament en el sector empresarial de la ciutat o del territori, però aquest no té prou capacitat per absorbir tots els joves que els propers cursos adoptaran aquest nou model de formació. Aquesta realitat genera oportunitats a les administracions locals de formar part d'un ecosistema col·laboratiu i especialitzat en FP.

Estratègicament, les administracions locals tenen l'oportunitat de consolidar o plantejar nous projectes locals o supramunicipals per promoure l'FP dual que podrien incloure, entre d'altres, les actuacions següents:

- a) Analitzar l'oferta educativa i la demanda territorial i sectorial de l'FP dual.
- b) Promoure accions formatives per tal que les administracions locals i supramunicipals coneguin l'FP dual.⁶
- c) Elaborar una guia per a la implementació de l'FP dual a les administracions locals i supramunicipals. Treball col·laboratiu local i territorial.
- d) Crear un banc de bones pràctiques que han impulsat les administracions locals i supramunicipals en matèria d'FP.
- e) Facilitar la creació de places d'FP dual en diferents àrees o serveis d'una administració local o supramunicipal, empreses municipals o ens privats i del tercer sector que gestionen serveis municipals.⁷
- f) Sensibilitzar i informar empreses ubicades a la ciutat i al territori del model d'FP davant els reptes de transició ecològica i digital.
- g) Accions de prospecció i recerca d'empreses per promoure projectes d'FP dual local i supramunicipal.
- h) Promoure projectes per a la millora en l'ocupabilitat que combinen la formació professionalitzadora conduent a l'obtenció de certificat professional, amb realització de pràctiques, seguiment tutorial i el foment de la inserció laboral de les persones participants.
- i) Promoure plans locals d'ocupació d'FP integrada i dual (acreditació de competències, certificats de professionalitat i títols de formació professional) tutorització i foment de la inserció laboral de les persones participants.
- j) Avaluació diagnòstica per a la millora de l'FP dual. Qualitat del sistema.

6. Possibles àrees municipals o supramunicipals, Educació, Ocupació i Desenvolupament Econòmic, Joventut, Igualtat i d'altres.

7. Aquestes oportunitats (administracions locals) poden començar a generar-se també en altres estadis més embrionaris de col·laboració en forma de convenis amb alumnat d'aules obertes, unitats d'escolarització compartides, cicles formatius de formació professional, les estades en empreses durant el batxillerat, programes de formació i d'inserció, servei comunitari, etc.).

Pla d'acció de desenvolupament local. L'FP com a motor de transformació territorial i sectorial

La proposta d'elaborar un pla d'acció de desenvolupament local (amb l'FP com a motor de transformació territorial i sectorial) podria formar part de les línies estratègiques dels consells d'FP de Catalunya o dels consells territorials d'FP.

El Pla tindria la missió de sumar esforços, promoure sinergies entre administracions, empreses, entitats del tercer sector i agents socials, i impulsar iniciatives concretes que contribueixin a configurar una FP eficaç, dinàmica i d'excel·lència, que afavoreixi, en el marc del sistema de qualificacions professionals, tant la formació inicial com l'actualització permanent al llarg de la vida d'estudiants i població activa, ocupada o en situació de desocupació.

I la visió de promoure actuacions dirigides a impulsar una FP integrada, de qualitat, innovadora, inclusiva i excel·lent, capaç de desenvolupar tot el talent que els territoris i els sectors necessiten per afrontar amb vigor la revolució digital, científica i tecnològica en què estem immersos i millorar els nivells d'ocupabilitat dels nostres joves i de la població en conjunt. I crear un ecosistema que aposti pel capital humà i el talent.

Entre d'altres, podríem identificar, com a àmbits estratègics d'aquest Pla:

- a) La digitalització, la transició ecològica i l'FP
- b) La innovació i l'FP
- c) L'emprenedoria i l'FP
- d) La definició dels sectors estratègics
- e) Redimensionament de l'FP
- f) FP dual
- g) Orientació en l'FP. Diagnòstic, reptes i propostes

Davant d'aquest repte d'elaborar un pla d'acció de desenvolupament local (amb l'FP com a motor de transformació territorial i sectorial) que podrien impulsar els ens locals o entitats vinculades a una administració local, la proposta aniria acompanyada de la contractació d'agents d'ocupació local (AODL) —Servei d'Ocupació de Catalunya— per tal de conèixer les necessitats empresarials, sectorials i territorials en matèria d'FP.

La formació d'adults i l'aprenentatge al llarg de la vida. Una porta oberta a nous reptes

Un dels objectius del marc estratègic Educació i Formació ET2020 era que el 15% dels adults europeus participessin en l'aprenentatge al llarg de la vida per a l'any 2020. A Catalunya, es forma el 13% de les persones adultes, dos punts per sota de

l'objectiu fixat en l'estratègia europea per al 2020 i lluny dels països escandinaus, on la taxa és del 25 % (Fundació Jaume Bofill. Informe: Mai és tard per aprendre).

La nova visió de l'educació en l'Agenda 2030 s'exemplifica en l'ODS 4, «Garantir una educació inclusiva i equitativa de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida per a tothom». Incentivar l'aprenentatge i la formació al llarg de la vida és un repte que se'ns planteja per no deixar ningú enrere.

Les persones han de tenir la possibilitat de formar-se amb l'objectiu d'adquirir, actualitzar, completar i ampliar capacitats, coneixements, habilitats, aptituds i competències. Adquirir competències personals i professionals és fonamental per a la millora de la qualitat de vida de les persones.

La formació d'adults és una peça clau en el desenvolupament de persones i col·lectius, però necessita orientació, suports i accions d'acompanyament en els diversos itineraris que una persona adulta pot configurar abans, durant i sobretot després de les accions formatives. En aquest entramat, els municipis podem tenir un paper fonamental i estratègic que només és possible des del coneixement de la realitat propera que els municipis tenen de tots els agents i les persones, de manera que es constitueixen en l'espai ideal per ser el nucli de la xarxa que ho vehicula tot.

Per tot plegat, des dels municipis cal que ens plantejem l'impuls d'un Pla municipal d'educació d'adults amb l'objectiu de la formació al llarg de la vida i l'ocupació alineat amb les directrius europees i amb la cogovernança entre administracions.

Un pla que doni resposta als subobjectius de l'ODS 4, promoure l'accés en condicions d'igualtat per a tots els homes i totes les dones a una educació tècnica, professional i superior de qualitat, inclosa l'educació universitària. Que faci possible que els joves i adults adquireixin les competències necessàries, especialment tècniques i professionals, per accedir a l'ocupació, el treball digne i l'emprenedoria. I garantir que tots els joves i una proporció considerable dels adults, tant homes com dones, tinguin competències alfabètiques i aritmètiques.

Cal que aquest Pla impulsi una oficina assessora i orientadora que englobi l'educació, la professionalització i l'ocupació; que fusioni àmbits a escala municipal o supramunicipal i que esdevingui el nucli d'una xarxa amb els centres educatius, les empreses, els agents socials, els centres ocupacionals, les entitats del tercer sector... i amb eines que possibilitin la detecció de necessitats, la flexibilització d'oportunitats, l'acompanyament i l'assessorament, i siguin un referent conegut i reconegut on les escoles d'adults serien els espais dinamitzadors que farien de trampolí per al camí de les persones cap als diferents itineraris en aquest aprenentatge al llarg de la vida. Sempre és temps per aprendre.

Accediu al text íntegre de *l'Anuari 2022 de l'Observatori de l'educació local* des de la **Llibreria de la Diputació de Barcelona**